

Kvittering på innsendt svar på Innspill til stortingsmelding om gründere og oppstartsbedrifter

Saksnummer: 24/658

Sak: Innspill til stortingsmelding om gründere og oppstartsbedrifter

Levert: 15.03.2024 14:31

Svartype: Med merknader

Jeg svarte som: Forsknings- og undervisningsinstitusjon

Avsender: Universitetet i Bergen

Kontaktperson: Katrine Utaaker Segadal

Kontakt e-post: katrine.segadal@uib.no

Innspill til stortingsmelding om gründere og oppstartsbedrifter

Vi viser til invitasjon til å gi innspill til stortingsmelding om gründere og oppstartsbedrifter.

Fra universitetets perspektiv er akademiske spin-offs og studententreprenører de mest relevante formene for oppstartsbedrifter. Derfor retter vi våre innspill spesifikt mot disse to typene gründere. Vi vil sette søkelys på de forskjellige utfordringene akademiske spin-offs har og undersøker universitetets rolle i å bygge kompetanse og kultur for entreprenørskap.

UiBs innovasjon er basert på langsiktig og grunnleggende forskning av høy kvalitet. Høy forskningskvalitet er en forutsetning for forskningsbasert innovasjon. Disse innovasjonsmiljøene bygger på langsiktige miljøer og store kapitalinvesteringer før vellykket kommersialisering.

En rekke evalueringer og utredninger konkluderer med at det ligger et betydelig uutnyttet potensial i å skape flere oppstartsbedrifter basert på forskningsmiljøer. Det er viktig at den aktuelle stortingsmeldingen adresserer hvordan vi kan lykkes bedre med å skape nytt næringsliv og arbeidsplasser gjennom kommersialisering av forskningsbaserte innovasjoner.

1. De viktigste utfordringene for gründere og oppstartsbedrifter som bør adresseres innenfor rammene i denne meldingen og forslag til tiltak.

1.1. Utfordring - tilgang til kapital i tidlig fase og over lang tid

Oppstartsbedrifter basert på forskning har spesielle behov for finansiering. De er rike på immateriell eiendom (IP), men på grunn av mangel på faste inntektskilder og kontantstrømmer, representerer de en betydelig risiko for investorer.

Utviklingsløpene er ofte svært lange. Disse selskapene trenger derfor "tålmodig kapital" som kan støtte dem over tid, til de klarer å utvikle salgbare produkter og skape avkastning.

Nylige kutt i støtte til tidligfase kommersialisering har hatt en negativ innvirkning på hvordan universitets- og høyskolesektoren samt teknologioverføringskontorene (TTO-ene) kan bidra til å skape nytt næringsliv basert på forskningsbaserte idéer. Ordningen for finansiering av tidligfase teknologioverføring (TFTO) inkluderer nå flere

aktører uten at rammen har økt. Dette rammer TTOene spesielt sterkt. De står i en økonomisk krevende situasjon som kan føre til tap av avgjørende kompetanse og kapasitet. Kuttene i ordningen kan dermed svekke rammevilkårene for akademiske oppstartsbedrifter, blant annet ved at det blir vanskeligere å skaffe kapital i den tidlige fasen av kommersialiseringsprosessen.

Forslag til tiltak:

Det er viktig å tilby finansiering som dekker hele spekteret av innovasjonsprosessen, fra de tidligste stadiene til kommersialisering. Finansieringsinstrumentene bør være komplementære og kombinerbare, og de bør ha en viss overlapp for å sikre kontinuitet for prosjekter med høye ambisjoner og potensial. En klar definisjon av ulike aktørers roller og ansvar, spesielt Innovasjon Norge og Forskningsrådet, er nødvendig for å oppnå dette.

For å gjøre det mer attraktivt for privat kapital å investere i slike selskaper, er tiltak for å redusere investeringsrisikoen essensielle. Vi tar blant annet utgangspunkt i «A New European Innovation Agenda» (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0332>), som tilbyr en rekke relevante strategier. Her fokuserer vi på tiltak spesielt relevante fra et universitetsperspektiv.

1.1.1. Styrking av virkemidler for tidligfase kommersialisering: Overgangen fra en forskningsidé til et verifiserbart kommersielt potensial er ofte beskrevet som "dødens dal". Det er her mange innovative idéer strander. For å overkomme denne utfordringen, er det nødvendig med en mer hardfør og langsiktig ordning for finansiering av tidligfase kommersialisering. Dette vil hjelpe ideer gjennom denne kritiske fasen, hvor de verken kvalifiserer for rene forskningsmidler eller tradisjonell kommersiell finansiering.

Vi støtter vår TTO VIS i deres innspill om at forvaltning av TTOene må sees på som en infrastrukturen oppgave for forskningsinstitusjonene. Infrastrukturen ivaretar aktiviteter i den delen av verdikjeden for kommersialisering av forskning som ligger i kanten av, eller utenfor kjerneaktivitetene til forskningsinstitusjonene selv. Samtidig er disse aktivitetene så tidlige at de ikke kan regnes som økonomisk aktivitet. De bør dermed (del)finansieres av det offentlige da det som nevnt på grunn av høy risiko i den tidlige fasen i prosjektet, er vanskelig å få inn privat finansiering. En forutsigbar, langsiktig løsning som ivaretar de største kompetansemiljøene på innovasjon og kommersialisering i Norge, deriblant TTOene, er derfor avgjørende i tillegg til de virkemidlene som finnes i dag. De store miljøene bør også rigges slik at de kan få ansvar for å hjelpe de mindre FoU-institusjonene, som i dag ikke har tilgang til slik kompetanse (nav-node-modell).

Her skisseres et forslag til en tredelt finansieringsordning for innovasjon og kommersialisering fra forskning (se også vedlagte figur) støttet gjennom offentlige virkemidler. Dette forslaget anerkjenner nettopp at forskerentreprenører skiller seg fra tradisjonelle entreprenører. De står som nevnt overfor unike utfordringer, ofte med svært lange utviklingsløp og behov som krever et spesialtilpasset støtteprogram. Virkemiddelet vi her foreslår bør være designet for å tilrettelegge for forskerentreprenørenes spesifikke behov for kompetanseutvikling, nettverksbygging og tilgang til finansiering, for å effektivt omsette forskningsbasert innovasjon til kommersielle suksesser.

Forslag til en tredelt offentlig finansieringsordning for innovasjon og kommersialisering av forskning:

Kulturbygging og tidlig idéfangst: Finansieres gjennom TFTO-ordningen eller lignende

programmer, for å stimulere til innovasjon ved forskningsinstitusjonene. Dette stadiet bør åpne for bistand fra eksterne TTOer når det er hensiktsmessig. Det er avgjørende at denne ordningen er av en slik størrelse at den kan utgjøre en forskjell for de institusjonene som kan søke. Ordningen bør ha et langsiktig perspektiv (minst 5 år av gangen) og rapporteringsbyrden må ikke være for omfattende.

Finansiering av innovasjon- og kommersialiseringsprosjekter: Forskningsrådet bør fortsatt finansiere prosjektsøknader med stort potensial gjennom eksisterende virkemidler. Dette sikrer at lovende ideer mottar nødvendig støtte for å utvikle seg videre. Rammen for disse virkemidlene i Forskningsrådet bør gjerne utvides da de representerer viktige tilskudd til innovasjon og kommersialiseringsvirksomheten både internt ved forskningsinstitusjonene og i TTOene.

Akademisk preinkubasjon: Vi foreslår her en ny ordning der man sikrer finansiering av idéutvikling gjennom en mer langsiktig infrastrukturløsning. Dette vil ivareta behovene til de største kompetansemiljøene og sikre tilgang for forskningsinstitusjoner uten egen TTO-funksjon. Ordningen er inspirert av SIVA sitt inkubatorprogram og som sikrer finansiering av idéutvikling gjennom et infrastrukturtilbud.

1.1.2 Brobygging mellom forskning og verdiskaping: Virkemidler som Forskningsrådets SFI- og FME-ordninger, som kobler grunnleggende forskning med innovasjon og verdiskaping, treffer godt fordi finansieringen av sentrene er langsiktig og bygger opp om innovasjon basert på solid, fri forskning, inklusiv forskerutdanningen. Det er behov for tilsvarende virkemidler som også understøtter samarbeidet med offentlig sektor. Det er ønskelig å styrke disse ordningene, gjerne med en blanding av offentlige og private midler der private investeringer matches med offentlige midler med langsiktig perspektiv. Europeiske fellesprogrammer (<https://www.forskningsradet.no/sok-om-finansiering/internasjonale-midler/europeiske-fellesprogrammer/>) er et godt eksempel på en slik matching.

1.1.3 STUD-ENT ordningen fra Innovasjon Norge bør revideres og forbedres for å omfatte et bredere spekter av studenter. Med de nåværende kriteriene for tildeling av STUD-ENT-midler, er det kun et fåtall svært modne prosjekter som mottar støtte.

1.2 Utfordring - muligheter for oppstartsbedrifter til å teste ut løsningene:

Forskningsbasert innovasjon har en natur som nødvendiggjør ansvarlige regelverk. Regelverkene bør ikke bare legge til rette for at innovatører kan eksperimentere, men også sikre offentlig aksept. I tillegg bør de legge til rette for læring og tilpasning fra regulatorer i nye domener. Videre har offentlig sektor en viktig kunderolle som kan forme markeder, levere forbedrede og tilgjengelige tjenester, og gi innovative oppstartsselskaper en vital første kunde. Det er behov for politikk som fremmer innovasjonsanskaffelser og forbedrer eksisterende tilnærminger, som igjen kan gi oppstartsbedrifter et bedre grunnlag for å fotfeste i et hjemmemarked før (eller parallelt med at) de skalerer opp internasjonalt.

Forslag til tiltak:

1.2.1 Legge til rette for innovasjon gjennom forbedrede rammeforhold for virksomheter som ønsker å eksperimentere med nye produkter, teknologier og tjenester på områder med regulatoriske krav. Det kan skje gjennom kontrollerte testmiljø, som såkalte regulatoriske sandkasser, samt testbeds, levende laboratorier og innovasjonsanskaffelser. Det bør legges bedre til rette for samarbeid mellom det offentlig og private på dette feltet, slik at flere offentlige tjenester og industrier kan

tilby slike muligheter til oppstartsbedrifter. Vi referer her til «A New European Innovation Agenda» og EU kommisjonens “Guidance on regulatory sandboxes, testbeds, and living labs in the EU” for detaljer og «best practice» (https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/fc6f35cd-a8d6-4770-aefe-c09ca85cff8c_en?filename=swd_2023_277_f1.pdf) på dette området.

1.2.2 Legge til rette for enklere regler rundt anskaffelser og investere mer i innovative anskaffelser.

I en innovativ anskaffelse går man i dialog med markedet før anskaffelsen, formidler behovet og overlater løsningen til leverandørene. Leverandørene utfordres til å konkurrere på nye og bedre løsninger og funksjonelle krav fremfor detaljerte kravspesifikasjoner (ref: <https://www.ks.no/fagomrader/innovasjon/framtidas-kommune/innovative-anskaffelser/en-beskrivelse-steg-for-steg/>). Det er et trangt nåløy for å få til anskaffelse av offentlige aktører og mange opplever innkjøpsprosessen som avansert og tung. Innovative anskaffelser og en generell forenkling av anbuds- og anskaffelsesprosesser kan være svært nyttige for å bedre rammevilkår for akademiske oppstartsbedrifter.

2 Andre temaer som anses som relevant

2.1 Det er spenningsforhold mellom offentlige og private interesser i innovasjon (for eksempel knyttet til IPR, hemmelighold og publisering). Dette krever pragmatiske løsninger for å ivareta motstridende interesser hos både offentlige og private aktører. Praksiser som følger prinsipper for responsible research and innovation (RRI) i forskningsorganisasjoner og næringsliv, og bygger tillit, dialog og økt sluttbrukerengasjement, demper denne spenningen og skaper gode partnerskap. (ref. report “Moving the Digital Life Sciences in Norway towards increased innovation” - <https://www.digitallifenorway.org/competence-areas/innovation/documents/2021.12.05---3290-to-be-report---final.pdf>).

2.2 Et hinder for teknologioverføring mellom forskningsorganisasjoner og næringslivet, er den lave andelen av FoU i næringslivet. For eksempel finnes det få store internasjonale selskaper innen helse i Norge. Det betyr at oppstartsbedriftene ikke har tilgang til kompetanse i skalering, har mer begrensede muligheter for «exit» og få private investorer. Et tiltak kan være å jobbe strategisk for å få etablert industri/ investorer med kompetanse i Norge eller bidra til å knytte internasjonale kontakter.

Figur_finansieringsordning.pdf (90.15 KB)

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på regjeringen.no.

Figur 2. Forslag til en tredelt offentlig finansieringsordning for innovasjon og kommersialisering fra forskning

